

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 49

BEOGRAD, 3. DECEMBRA 1938.

GODINA X

Sadržaj:

Југославенско дионичарско друштво Шихт-Левер у Загребу
Славонска аграрна штедионица д. д., Осиек

ЈУГОСЛАВЕНСКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО ШИХТ-ЛЕВЕР У ЗАГРЕБУ

Прва већа реклама која се је у нашим крајевима изводила у циљу пропаганде једног производа била је она Шихтове фабрике из Аусига на Лаби. Благодарећи томе, као и одличном квалитету Шихтових производа, они су код нас били познати још од пре рата, нарочито на оном делу наше територије који је раније био саставни део Аустро-Угарске. После рата аусишка фирма је одлучила да подигне своју фабрику и у нашој држави. Тако је већ 1921 године, уз учешће неких домаћих интересената, основано Југославенско д. д. Георг Шихт у Загребу, са главницом од 6 милиона динара. Фабрикација је уређена у просторијама Прве осиечке творнице сапуна, које су у прво време биле узете само под закуп, а у току 1928 су сасвим откупљене. Том приликом је и главница повишена са 6 на 8 милиона. У међувремену биле су извршене и знатне нове инвестиције, јер је фабрика била затно проширена, тако да је већ тада била највећа фабрика сапуна у Југославији.

У току 1931 дошло је затим и до фузије са Југославенским Санлајт д. д., које је било претставник моћног енглеског концерна и које је такође намеравало да подигне код нас једну велику фабрику сапуна. У вези с тим Шихтова фабрика је повисила своју главницу са 8 на 20 милиона. Иначе, фузија је извршена на тај начин, да је Југославенско д. д. Георг Шихт преузело Југославенско Санлајт д. д. и претворило се у „Југославенско д. д. Шихт-Левер“ (Југ. Санлајт д. д. припадало је групи Левер, необично познатој у западноевропској индустрији сапуна, стеаринских свећа и маргарина).

Пословање предузећа било је и у годинама привредне депресије сразмерно доста повољно, благодарећи одличном квалитету производа фузионисаног предузећа. Поред свих врста сапуна, нарочито оног марке „Јелен“, Шихт-Левер ставља код нас у промет и познати прањак за прање „Радион“, као и омиљене косметичке артикле „Елида“ итд. У току прошле године друштвена главница је повишена са 20 на 30 милиона динара. Нова средства су употребљена за проширење производње и за откуп искључивог права употребе неких трговачких жигова („Јелен“, „Аполо“, „Женска хвала“, „Радион“, „Еминол“, „Елида“ и „Сарг-Оливија“).

Главне билансне позиције Југославенског д. д. Шихт-Левер за последње четири године овако изгледају:

Рачун изравнања

Актива	1934 1935 1936 1937			
	у хиљадама динара			
Фабричко земљиште	138	138	132	132
Зграде фабрике	9.012	7.331	7.346	5.169
Станбене зграде	—	1.682	—	800
Машине и уређај	14.734	14.831	14.095	14.019
Трг. марке (жигови)	9.000	9.000	9.000	18.780
Хартије од вредности	2.343	2.250	2.248	1.254
Роба	8.904	10.421	9.431	11.723
Дужници	7.794	11.018	14.336	14.317
Готовина	1.808	479	1.610	917

Прелазне позиције	56	—	—	—
Јамчевина	4.408	4.525	2.570	6.214
Пасива				
Главница	20.000	20.000	20.000	30.000
Резервни фондови	6.418	6.559	6.725	8.277
Фонд амортизације	19.306	20.186	20.165	17.919
Резерва за дубиозе	—	1.758	1.242	1.290
Повериоци	4.136	3.955	5.872	4.294
Акцепти	995	960	—	—
Прелазне позиције	—	194	3	3
Јамчевине	4.408	4.595	2.570	6.214
Пренос добити	109	216	351	436
Добит тек. године	2.827	3.328	3.840	4.893
Збир биланса	58.198	61.686	60.768	73.327

Збир биланса је порастао за 12,56 мил., са 60,7 мил. у 1936 на 73,3 мил. крајем 1937. У пасиви видимо да је то у првом реду последица већ поменутог повишења главнице са 20 на 30 милиона динара. Резервни фондови износе 8,27 милиона и такође су за 1,5 мил. дин. већи него крајем 1936. Порасле су и јамчевине са 2,57 мил. у 1936 на 6,21 мил. дин. у прошлој години. Насупрот томе фонд амортизације је смањен за 2,24 мил., на 17,9 мил. дин. Ранијих година амортизација је вршена дотирањем амортизационог фонда који је исказан у пасиви. За претпрошлу и прошлу годину то није учињено, него је отпис извршен непосредно смањивањем билансне вредности инвестиција у активи. Прошле године су сторниране и извесне дотације амортизационом фонду из ранијих година. Тиме се може објаснити и прошлогодишње смањење ове позиције.

Иначе, структура пасиве је необично интересантна. Као што је споменуто, збир пасиве износи 73,3 мил. дин. Од тога отпада 6,2 мил. или 8,5% на јамчевине, 4,3 мил. или 5,8% на повериоце и пуних 85,7% односно 62,8 мил. дин. на сопствена средства. Предузеће се уопште не служи банкарским кредитима, већ ради искључиво сопственим средствима. Преко рачуна поверилаца књижена су само пролазна потраживања лифераната, од којих се набављају потребне сировине. То значи да је финансијска структура Југославенског д. д. Шихт-Левер одлична. Дужници су преко три пута већи од поверилаца, а цела остала актива покривена је у целости сопственим средствима.

Промене у активи показују да су сва нова средства која су добивена повишењем главнице са 20 на 30 мил. употребљена за откуп већ поменутих трговачких жигова. Са 9 мил. у 1936 ова позиција је порасла на 18,78 мил. дин. крајем прошле године. Залихе робе и сировина су такође повећане, са 9,43 мил. у претпрошлој на 11,72 мил. дин. у прошлој години. Фабричке и станбене зграде исказане су са 5,97 мил. према 7,34 мил. дин. То је у вези са смањењем фонда амортизације у пасиви.

Око 53% целокупне активе отпада на трговачке марке, машине, уређај и зграде (38,9 мил.), око 20% односно 14,3 мил. на дужнике и око 16% или 11,7 мил. на сировине и робу. Продајна организација предузећа је одлична. Тиме се може и објаснити чињеница, да је имовина која је намењена трајној употреби у предузећу (инвестиције и жигови) нешто већа од остале имовине.

Благодарећи побољшању општих привредних прилика прошле године је и потрошња сапуна показивала извесан пораст. И чиста добит је повећана. У 1937 она је износила 4,89 мил. То је 16% од главнице односно око 8% од укупних сопствених средстава. Као што се види, прошлогодишњи успех пословања задовољава.

СЛАВОНСКА АГРАРНА ШТЕДИОНИЦА Д. Д., ОСИЈЕК

Осијек лежи у крају у коме преовлађује земљорадња. У самом Осијеку има и већи број индустријских предузећа, делом основаних још пре рата. Међутим, иако готово ниједна наша варош није до сада толико изашла у сусрет новим индустријским предузећима, колико је то учинио управо Осијек, ипак се овде процес индустријализације не врши оним темпом, који се је могао претпоставити с обзиром на повластице које су новим индустријским предузећима дозвољаване. Због тога ће проћи још времена док ово форсирање индустријализације покаже свој утицај на привредну структуру Осијека.

Водећи рачуна о приликама у крају у коме делују, јасно је да су новчани заводи Осијека били упућени у првом реду на рад са земљорадничком клијентелом. Такав је био случај и са Славонском аграрном штедионицом, која је пре 27 година и основана са циљем да буде земљорадницима на помоћи. С обзиром на то, као и на законодавне мере о заштити земљорадника, не треба ни наглашавати са каквим тешкоћама је она имала да се бори у току последњих 6—7 година. Међутим, она је кроз цело то време успевала да одоли свим потешкоћама на које је у свом раду наилазила. Уредбом о заштити новчаних завода није се никако користила, па је и после Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова, која је и њу доста тешко погодила, још увек толико јака, да се може са сигурношћу тврдити да јој је будућност потпуно обезбеђена. Главни извор њене снаге лежи у необично повољном односу између сопствених и туђих средстава. Томе треба додати, да се је банчина управа у свом раду увек руководила највећом опрезношћу, као и принципом најригорозније штедње.

Рачун изравњања

Актива	1934	1935	1936	1937
	у хиљадама динара			
Благајна	812	749	606	1.067
Менице	11.883	11.665	2.082	2.767
Банке	1.493	917	—	—
Дужници	3.519	3.631	10.014	9.399
Разл. на потр. од земљ.	—	—	1.201	1.115
Некретнине	446	48	76	90
Хартије од вредности	13	553	551	1.456
Вредност пенз. фонда	603	603	603	603
Преносни рачуни	—	—	492	—
Пасива				
Главница	5.000	5.000	5.000	5.000
Резервни фонд	4.091	4.093	4.095	4.097
Пензиони фонд	603	590	580	572
Улози	8.696	8.157	5.526	5.757
Веровници	330	276	376	754
Преносни рачуни	5	5	—	26
Чисти добитак	44	45	47	292
Збир биланса	18.770	18.166	15.625	16.498

Рачун губитка и добитка

Расходи				
Трошкови	513	456	416	413
Порези	76	110	46	78
Камате	250	205	163	178
Отписи (земљ. дуг.)	94	—	810	86
Чисти добитак	44	45	47	292
Приходи				
Пренос добитка	34	39	33	35
Камате	800	622	1.368	955

Разни приходи	143	155	82	57
Збир прихода или расхода	977	816	1.483	1.047

Обртни капитал банчин износио је крајем 1937 године 16,5 милиона динара. Од тога је отпадало само 6,5 милиона на потраживања улагача и повериоца. Главница износи 5 милиона, а резервни фонд 4,1 милион. Криза поверења из септембра 1931 уопште није имала утицаја на пословање Славонске аграрне штедионице. То је стари завод који се развијао постепено и чија је предостројност код улагања у послове била опште позната. Благодарећи томе овде су улози у току 1931 били чак и порасли за 1,2 мил., на 13,4 мил. дин. У априлу 1932, услед заштите земљорадника, ситуација се одједном сасвим променила, тако да су све до пред крај 1936 и улози стално опадали. Крајем 1936 износили су још само 5,5 мил. У току прошле године примећен је најзад поновни прилив улога. Огромно поверење публике у Славонску аграрну штедионицу се враћа.

У току 1936 извршена је предаја земљорадничког портфеља Аграрној банци. У вези с тим менични портфељ Штедионице смањен је са 11,66 мил. у 1935 на 2,08 мил. крајем 1936 године. Насупрот томе дужници су били порасли са 3,6 на 10 мил., јер је Привилегована аграрна банка на том рачуну задужила за предати јој земљораднички портфељ. 25% смањење у смислу Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова износило је 2 мил. 11 хиљ. дин. и јавља се као засебна позиција у активи. У току 1936 од тог износа је било већ отписано 810 хиљ., а у 1937 даљих 86 хиљ. дин. Неотписани део износи још 1,1 мил., а потраживање од Аграрне банке око 5 мил. Из тога не може за Славонску аграрну штедионицу произићи никаква опасност јер њена сопствена средства, без чистог добитка износе 9,1 мил.

Менични портфељ је прошле године повећан за 700 хиљ., на 2,76 мил. Штедионица је својим пословним пријатељима у 1937 давала нове кредите, како по меницама, тако и по текућим рачунима. С обзиром на то требало би очекивати пораст и код дужника. Међутим, они су у 1937 смањени за 600 хиљ., на 9,4 мил. То је изазвано делом бржом наплатом старих потраживања (на то указује и пораст готовине), а делом је у вези са смањењем потраживања од Аграрне банке, услед преузимања облигација за ликвидацију земљорадничких дугова. С обзиром на то порастао је у току прошле године и портфељ хартија од вредности за око 900 хиљ., на 1,45 мил. дин.

После читавог низа година у којима акционари нису примили никакву дивиденду, 1937 је закључена са чистим добитком од 292 хиљ. дин. На први поглед изгледа да су бруто приходи били мањи него у претходној години. Међутим, треба имати у виду да су у 1936 међу редовне приходе уврштени и у ранијим годинама ненаплаћене камате по земљорадничким дуговима, које су Уредбом о ликвидацији тих дугова Штедионици ипак признате. Она је тај приход који рачунски и не припада 1936 години одмах употребила за смањење губитка услед 25% отписа земљорадничких дугова. Прошлогодишњи приходи су били за 235 хиљ. већи од оних из 1935, па су стварно већи и од текућих прихода из 1936. Насупрот томе расходи су остали готово непромењени. То је и омогућило да се чиста добит у односу на претходну и неколико ранијих година повећа. Она је овако подељена: резервном фонду 29 хиљ., пензионом фонду 15 хиљ., за тантијему 35 хиљ., за 4% дивиденду 200 хиљ., а остатак од 16 хиљ. дин. пренет је на нови рачун.

У управи су г. г. д-р Алфонс Мужа (претседник), д-р Бранислав Грчић и д-р Херман Вајсман (потпретседници). Душан Хинић, Димитрије Петровић, Тома Максимовић, Милан Стефановић и Стјепан Вучић. Претседник надзорног одбора је г. Јосип Титјунг, а чланови су г. г. Александар Дурман, Стево Поповић и Миливој Поштић. Директор је г. Марко Миљевић.